

ANTECEDENTS

(1792-1808)

Nota prèvia.

L'objectiu de la següent recopilació de fets considerats històrics, pretén tenir en una sola mà una successió de fets i dades anteriors a la Insurrecció, guerra i revolució del regne d'Espanya, recordant que el Principat de Catalunya era una de les seves províncies, i a més a més, estava sotmesa a la jurisdicció militar des de 1714.

Els fets recopilats poden recordar l'història dels manuals, perquè el seu anàlisi detallat i el paper protagonitzat pel poble pla, quedarà per un altre article, en fase de preparació.

Justificació

El primer problema que es planteja en l'intent d'estudiar el període històric que va viure Catalunya entre els anys 1808 i 1814, és fixar el període anterior que, d'una manera directa o indirecta, portaren a la situació a estudiar. Davant aquesta qüestió, que en un principi sembla que no té gaire importància, en aprofundir-hi, no resulta tant simple. Si mirem aquell temps com una cosa merament local, podríem començar perfectament el dia que el general francès Duhesme traspassà la frontera, per la Jonquera, al front del Cos d'Observació dels Pirineus Orientals, però l'objectiu d'aquest estudi, és intentar comprendre les situacions polítiques i militars ocorregudes en el nostre país en aquest període tant ple de fets, contradiccions, misteris, i segurament manipulat per la història oficial. Perquè un fet està encadenat amb l'anterior, i aquest en l'anterior i així podríem arribar a la creació del món. Després d'un temps de meditació en què un dia volia començar amb la Revolució Francesa i un altre en la Revolució Americana, i encara en el Tractat de Fontainebleau; però vaig recordar, que Goethe comentà, sobre la batalla de Valmy (20 de setembre de 1792) que enfrontà l'exèrcit prussià amb el revolucionari: ***"En aquest lloc i aquest dia comença una nova era en l'història del món."***

Pot ser una bona data d'inici, la Revolució Francesa estava salvada i en el regne d'Espanya un jove de 25 anys, Manuel de Godoy, era nomenat primer ministre per Carles IV.

ANTECEDENTS GENERALS

Primers actes.

Fem un petit repàs dels fets ocorreguts a Europa en aquest 1792. La coalició formada per les monarquies prussiana i austríaca ataca la França revolucionària per salvar la civilització i restablir l'ordre social. La Revolució francesa s'enfrontà a un exèrcit professional, l'austro-prussià, manats per la noblesa militar amb un de totalment nou: per primer cop, França mobilitzà a tota la població i els inexperts reclutes substitueixen la instrucció pel valor i la motivació. Aquest fet modificà profundament l'estructura dels exèrcits europeus, que deixaren de ser propietat del Rei per transformar-se amb els garantits de la seguretat nacional. Junt amb el dret de participar en el govern de la nació, els ciutadans adquireixen l'obligació de ser soldats i defensar la pàtria.

Pel juliol de 1792 les tropes austro-prussianes creuen la frontera francesa i prenen les fortaleses de Longary i Verdum; l'Assemblea Legislativa declara que la pàtria està en perill i decreta la mobilització

dels ciutadans.

Els revolucionaris sospiten que Lluís XVI col·labora amb els seus parents, els monarques austríacs.

En rebre la notícia de les sagnants jornades revolucionaries de París, del 20 de juny i 10 d'agost; el rei Carles IV d'Espanya convoca el dia 24 d'agost, el Consell d'Estat, per si convenia o no preparar la guerra amb França.

La imprudent proclama del duc de Brunswick publicada el 1 d'agost, en què amenaçava destruir París i executar a tots els seus habitants, si s'ultratjava a la família reial - segons sol·licitud secreta del propi Lluís XVI - precipità els esdeveniments: suspensió i detenció del rei acusat de traïció i anunci d'eleccions per una Assemblea Constituent, i en conseqüència, la fi de les últimes institucions de l'Antic Regim.

El 21 de setembre de 1792, l'endemà de la inesperada victòria de l'exèrcit revolucionari sobre els prussians del duc de Brunswick, a Valmy, amb la conseqüent retirada d'aquest, el rei Lluís XVI i la seva família son empresonades, es proclama la República i és convoquen eleccions per constituir la Convenció Nacional.

Gràcies a la victòria de Valmy i la retirada enemiga, l'exèrcit revolucionari el persegueix, amb pocs dies arriben a Magúncia i Frankfurt, envaeix Bèlgica, el 15 de novembre cau Brussel·les i després Lieja i Anvers. Els francesos continuen el seu avanç i ocupen la riba esquerra del Rin, la Savoia; així com en un altre front, el comtat de Niça i el regna sard, que s'havia unit als austro-prussians.

Els primerencs revolucionaris de la resta d'Europa, contagiats dels francesos, demanen l'entrada de l'exèrcit revolucionari als seus països; el dia 19 de desembre, la majoria girondina fa aprovar a la Convenció: **"La Convenció Nacional declara, en nom de la nació francesa, que atorgarà fraternitat i ajuda a quants pobles vulguin recobrar la seva llibertat"**.

La corrent expansionista no es fa esperar, i els francesos comencen a reclamar les fronteres naturals de França: el Rin, els Alps, els Pirineus i l'annexió de Bèlgica.

El 12 de desembre de 1792, el rei Lluís XVI és enjudiciat per traïció.

Mentrestant en el regne d'Espanya, Carles IV és trobava en una embrollada situació política degut a la divisió de les classes dirigents, tant religioses, civils com militars.

En els inicis del regnat de Carles IV existia una guerra declarada en el si de l'Església Espanyola entre els partidaris de la doctrina de la Companyia de Jesús, que volien accentuar l'obediència al Papa, coneguts com "*ultramontanos*" i els seus contraris coneguts com a "*jansenistas*".

L'expulsió de la Companyia de Jesús al 1767, aprofundeix la divisió, i els conflictes sovintegen, sobretot per ocupar càrrecs eclesiàstics, ja sigui una petita parròquia com una seu episcopal.

Els "**ultramontanos**", format per la majoria de bisbes, les ordres religioses i una gran part del clergat, estaven obsessionats en enfortir el poder de l'Església en tots els seus àmbits, sense excloure el polític ni l'econòmic, mantenint la màxima fidelitat a les orientacions del pontífex de Roma, i propiciar devocions populars i qualsevol forma fastuosa de culte, incloent tot tipus de manifestacions externes, sense menysprear les supersticioses. Enemics declarats de la Revolució Francesa, i de tota ideologia provinent de més enllà del Pirineus. El gran temor que els dominava era la propagació oberta de la

maçoneria en el regne d'Espanya..

Els "*jansenistas*", per la seva part, volien canviar en profunditat la organització i la disciplina eclesiàstica, tendint a l'església dels temps apostòlics, i a la vegada crear un nou model de religiositat, contrari al dominant barroquisme de les practiques religioses i en el culte.

Els monarques espanyols del segle XVIII sempre recelaren de la pretensió dels "*ultramontanos*" de mantenir el poder absolut del pontífex romà sobre l'Església Espanyola, i mantenir les amplies immunitats dels eclesiàstics, perquè la seva postura era un fre a l'autoritat del monarca i en la practica suposava una intromissió en els assumptes interns per una potència estrangera, i a la vegada resultava una pèrdua important de diners, pel pagament dels drets històrics que feia l'Església Espanyola a la Santa Seu. I per això, sobre tot Carles III i Carles IV, coincidien amb els postulats "*jansenistes*", perquè volien una església pobra com en els temps primitius i governada pels seus bisbes, sota l'autoritat del monarca, i sols supeditats a Roma en el terreny espiritual.

La política seguida pels governs fins el 1800, intentaven dotar de major poder als bisbes espanyols, controlar la Inquisició i a les ordres religioses, reduir al màxim la immunitat religiosa i evitar la sortida de numerari cap a Roma.

Un i altre bàndol, lluitaven per col·locar als seus partidaris en els càrrecs civils i eclesiàstics, donant lloc a una infinitat de conflictes, moltes vegades dirimits en els tribunals de justícia, moment que aprofitava el rei, generalment, per inclinar el veredicta a favor seu.

No menys dividits és trobaven l'estament civil, que és disputaven el govern; dos bàndols, "*el Golilla*" del comte de Floridablanca màxim exponent del absolutisme il·lustrat i el "*Aristocratico*" o "*Aragones*", immobilitista, encapçalat per el comte d'Aranda. Popularment el primer eren coneguts com "*pelucas*" i al segon com "*corbatas*". Si a l'inici els enfrontaments foren per afers de política interior, a partir de la Revolució Francesa, agafa una nova i complexa dimensió.

També els dirigents militars estaven dividits entre els militars "clàssics", d'extracció de la noblesa amb els càrrecs i escalafó deguts al mèrit de sang, i el "tècnics", els que necessitaven coneixements de matemàtiques, resistència de materials,.. per desenvolupar la seva tasca, com l'artilleria i els enginyers, la seva necessitat era cada vegada més necessària, com demostraven els conflictes europeus, i la seva extracció provenia de la incipient alta burgesia espanyola.

El nomenament de Godoy, el 15 de novembre de 1772, completament aliè als grups que és disputaven el poder i sense cap influencia personal en l'àmbit polític semblava que podia tornar la tranquil·litat a la monarquia hispànica. Però el resultat no fou el desitjat, la divisió fou més profunda.

Per un costat el sector de l'església "ultramuntano", els nobles seguidors del comte d'Aranda i els militars "clàssics" uniren esforços, buscaren i trobaren un referen en el príncep d'Asturias, Ferran, i foren coneguts amb el nom de "*fernandinos*". L'altre bàndol, format pel "Jansenistas", la part de noblesa il·lustrada i el militars "tècnics", pel seu costat s'aproparen a Godoy i per tant al Rei, i se'ls coneix com a "godoystas".

L'execució de Lluís XVI per traïció, el 21 de gener de 1793, la política annexionista francesa i sobre tot, l'agitació revolucionària fermentada en l'interior dels estats veïns, impulsaren a una aliança - la Primera Coalició - formada inicialment per Àustria, Prússia, Gran Bretanya i Sardenya, contra la França de la Convenció, i reforçada després per la monarquia espanyola i la portuguesa.

La Revolució Francesa havia transformat als súbdits de un rei en ciutadans d'una nació, aquesta era la principal raó que motiva la guerra a les monarquies absolutistes d'Europa, el cas de la Gran Bretanya era diferent, la motivació principal fou la lluita colonial, econòmica en definitiva.

El dia 7 de març de 1793, França s'avança i declara la guerra al regne d'Espanya, i entre altres raons diu **"era necessari treure els Borbons d'un tron usurpat en altres temps amb l'ajuda francesa"**. En conseqüència, el 23 de març és el regne d'Espanya qui declara la guerra a la França republicana.

Sota el govern de Godoy la monarquia espanyola va plantejar l'estratègia inicial de la guerra en tres fronts als Pirineus: el de Guipúscoa-Navarra, el d'Aragó i el de Catalunya, i participa el 29 d'agost de 1793, junt amb tropes britàniques i sardes, en el desembarcament i pressa de la ciutat de Toló (Provença, Occitània)

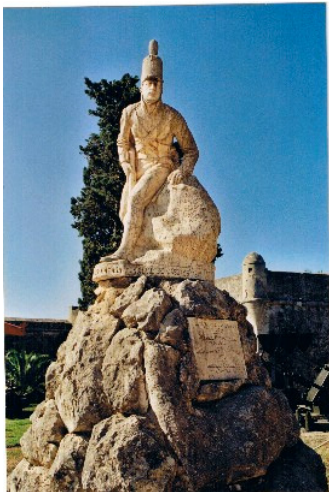
Primera guerra del francès o la guerra gran.

L'esclat de la guerra motivà el tancament de fronteres i imposà una estricta censura ideològica. Aquestes mesures permeteren de crear en el Principat de Catalunya un clima d'hostilitat a la Revolució Francesa, presentada com a atea i regicida, fet que contrarestà la propaganda revolucionària de les autoritats franceses del Rosselló, que intentaven d'apel·lar al sentiment català d'independència. Alhora, el malestar causat per l'escassetat de queviures - que ja havia provocat l'any anterior els Rebomboris del Pa - fou canalitzat contra els immigrants francesos, que eren refugiats de la Revolució, acusats de fer d'agitadors i de preparar la revolució. Un fet que augmentà la popularitat de la guerra, fou que l'allistament no fos forçós, sinó voluntari, A Barcelona fou creada una Junta de Comissionats de l'Ajuntament i Classes per tal d'organitzar la defensa de la plaça per cossos de ciutadans armats (a la manera de l'antiga Coronela abolida el 1714) i contribuir amb 800 voluntaris¹ a l'exèrcit del general Antonio Ricardos, encarregat de dirigir les operacions.

El general espanyol disposava d'un exèrcit format per 24.000 homes, segons fons franceses; o de 3.500 segons les fons catalanes. Aquí tindriem que comprovar en quin moment s'incorporen al front català, les forces portugueses. Per un costat apareixen detallades (regiments de infanteria 2n. d'Oporto, Olivenza, Peniche, Freire de Andrade i Cascaes) en el quadre existent a l'Ajuntament de Barcelona **"Formacion de batalla primitiva, del exercito de operaciones para la campaña de 1795"** sota el comandament de D. Juan Forves de Screllater. I per un altre, com podem veure en el monument existent a Cascaes (Portugal) en honor al regiment de infanteria del mateix nom, apareix en la placa la inscripció **"Roussillon e Catalunha, 1793 a 1795"**

---

¹ Al 1793 és creen els regiments espanyols d'infanteria lleugera: 1r. de Barcelona i 2n. de Barcelona.

La frontera francesa, des de Montlluís fins al mar, estava defensada per 8.000 homes a les ordres del general Servan.

El general Ricardos pren la iniciativa i passa el coll del Portell per envair el Vallespir el 15 d'abril de 1793 (17 d'abril, segons fons catalanes) i ocupà Sant Llorenç de Cerdans, Arres, Ceret i, en caure el fort de Bellaguarda el 22 de juny, el dominà del tot.

A l'agost ocupà Vilafranca de Conflent i aviat amenaçà Perpinyà. Però aquests èxits ocultaven una situació crítica: mancat de recursos humans i materials, hagué de retirar-se a passar l'hivern a el Voló. Aquesta afirmació, que la retirada fou deguda a la manca de recursos humans, clàssica en la historiografia catalana, pot entra en contradicció en contemplar l'expedició a Toló.

Efectivament, el dia 28 d'agost una flota espanyola de 20 naus de guerra i d'altres d'auxiliars, desembarca a Toló tropes espanyoles, conjuntament amb britàniques, napolitanes i sardes, a les ordres del general Juan de Lángara, entre aquestes hi troben 4 batallons enviats per Ricardos. L'expedició era en ajut dels realistes francesos, revoltats contra la república. La reacció de Paris fou contundent i els generals republicans Carteaux i Dugommier després de neutralitzar els moviments realistes, que avien arribat fins a Lió i Marsella, posa setge a Toló i el dia 18 de desembre recuperen la plaça revoltada, amb la retirada de les forces aliades. En aquest setge destaca, d'una manera decisiva, un jove capità d'artilleria anomenat Napoleó Bonaparte, que obté el rang de general de brigada.

Tornant a la nostra historia, la cessió de quatre batallons de les forces de Ricardos per l'expedició de Toló, pots ser, si mes no, discutible després de les derrotes espanyoles del Camp de la Unió (17 de juliol), del Mas del Compte (20 de juliol), i una vegada cedits, continuaren les derrotes del coll de la Perxa (28 d'agost), d'Olette (3 de setembre), de Perestortes (17 de setembre), i sols les tropes revolucionaries son aturades a Trullans el 22 de setembre, i en el Coll de Banyuls el 15 de desembre.

Mentrestant, per primer cop en cent cinquanta anys, el govern de Madrid es recordava de la catalanitat del Rosselló i feia publicar el tercer llibre de la Crònica de Bernat Desclot (en castellà) sobre la invasió francesa de 1285, per tal d'enardir els catalans, tot i que la política real del govern - i la practicada per

Ricardos - era merament la de col·laboració amb els reialistes francesos- que intervenien amb tropes pròpies en la invasió- en l'enderrocament de la República.

La mort imprevista del general Ricardos el dia 13 de març de 1794 i, quasi immediatament, la del seu successor, el general O'Reilly, deixà l'exèrcit espanyol a les ordres del capità general interí, Jerónimo Girón, marquès de Las Amarillas, succeït finalment per Luis-Fermín de Carvajal Vargas y Brun, comte de La Unión, en aquells moments les tropes espanyoles a les seves ordres, s'estimaven en 60.000 homes.

La reacció francesa, mentrestant, trencava el front invasor i penetrava a la Cerdanya, a la Vall d'Aran i a la seu d'Urgell i desallotjava de el Voló l'exèrcit espanyol (29 d'abril - 1 de maig de 1794). En caure a mans franceses el fort de Bellaguarda (setembre de 1794), els francesos penetraren a l'Empordà, el comte de La Unión intenta defensar Figueres, però amb la derrota espanyola de Mont-roig dels dies 17 i 20 de novembre, on morí el general espanyol i també el francès Dugommier, i la fortalesa de Figueres obrí les portes als invasors, sense lluita. El setge i ocupació de Roses el dia 24 de novembre de 1794. Aquestes victòries donaren peu que el govern de París és discutís les possibilitats d'una annexió de Catalunya a la República Francesa o àdhuc la creació d'un estat satèl·lit que protegís la frontera meridional de França. (*El Gran Comitè de Salut Pública –Couthon, Robespierre i Saint Just- suggereix assajar de fer de Catalunya una petita república independent*).

Malgrat que el comte de La Unión ressuscites el sometent general català (abolit pels decrets de Nova Planta) per poder fer front als francesos, aquests els varen foragitar dels darrers reductes vallespirans (Cotlliure i Port-vendres) i ocuparen Sant Llorenç de la Muga.

Aquests fracassos provocaren un motí a Barcelona: el poble donà mort a un centenar de soldats reialistes- molts d'ells rossellonesos- sospitosos de simpatitzar amb la Revolució Francesa. Davant la situació crítica del Principat, i a instàncies de l'ajuntament de Manresa, fou creada a Barcelona una junta de diputats dels corregiments catalans (desembre 1794- gener 1795), que continuà a Girona sota el comandament del nou capità general José de Urrutia, i que dreçà plans de defensa i acordà de demanar al govern l'exempció del cadastre- que fou denegada- i material bèl·lic. A Girona fou decidit l'allistament de 20.000 voluntaris catalans, cos de miquelets comandat pel mariscal de camp Joan Miquel de Vives. La junta intentà de convertir-se en Junta de Govern del Principat, però Urrutia s'hi oposà; subsistiren, però les juntes de corregiment, entre les quals es destacà la de Girona, i es crearen a València cossos de *voluntaris honrats*, per a ajudar a la defensa.

El redreçament català donà fruits: el general francès Perignon intentà debades de travessar el Segre i mes tard el Fluvià i fou derrotat a Pontós el dia 26 de maig de 1795 i al Fluvià el 14 de juny. Mentre que el general Gregorio de la Cuesta arribava a Puigcerdà i el general Urrutia alliberava l'Empordà.

La Pau de Basilea (22 de juliol de 1795) posà fi a la guerra. El Regne d'Espanya recuperava les fronteres anteriors a la guerra ², reconeixia la legitimitat de la República Francesa, i l'hi cedia la part espanyola de l'illa de Santo Domingo. A Godoy li valgué el títol de Príncep de la Pau.

El darrer acte de guerra, fou l'evacuació de la plaça forta de Roses per l'exèrcit francès, el 29 de juliol de 1795.

---

² No tant sols territori català, també el perdut en el front de Guipúscoa-Navarra

Primera guerra contra Anglaterra

Poc temps després de la Pau de Basilea, la república francesa evoluciona cap a posicions més moderades en assumir el màxim poder el Directori el dia 27 d'octubre de 1795³. El primer ministre espanyol, Manuel Godoy, creu que ha arribat el moment de renovar l'antic pacte de família⁴ entre Espanya i França. La proposta és ben acollida a Paris i s'inicien converses secretes entre els dos governs.

La Gran Bretanya és negava a admetre que Espanya lliurés la seva part de l'illa de Santo Domingo a França, segons estipulava la Pau de Basilea, inclòs amenaçava l'ús de les armes per impedir-lo. Cosa que facilitava l'entesa en les converses diplomàtiques entre Espanya i França. Godoy aprofita l'ocasió per presentar al Consell d'Estat una recapitulació de tots els greuges fets per la Gran Bretanya des de Felip V i, d'aquesta manera obté carta blanca per prosseguir les converses amb França. Aquestes acaben en la signatura, el dia 18 d'agost de 1796 a Sant Ildefonso, d'un pacte ofensiu defensiu en el que diu literalment: **"siendo la Inglaterra la única potencia de quien la España ha recibido agravios directos, la presente alianza sólo tendrá efecto contra ella en la guerra actual"**⁵.

Aquest tractat és mantingué secret durant dos mesos, per donar temps a les autoritats espanyoles d'Amèrica i Oceania a prendre les precaucions defensives en el moment que esclatessin les hostilitats. El dia 6 d'octubre de 1796, és fa públic el tractat i el Regne d'Espanya entra en guerra contra la Gran Bretanya.

Les primeres mesures presses pel govern espanyol foren la d'apoderar-se de tots els vaixells britànics ancorats a ports espanyols, la retirada dels ambaixadors de les dos corts i l'expulsió de tots els súbdits britànics de terres del Regne d'Espanya. El trencament fou efectiu el dia 25 de novembre.

La guerra fou marítima i els fets d'armes més importants foren: la derrota de la flota espanyola de l'almirall Don José de Cordova per la britànica de l'almirall Jervis el Cap de Sant Vicente, el 14 de febrer de 1797. L'atac fallit contra Cadis, fet per l'almirall Nelson i el, també fallit intent de desembarcament a Santa Cruz de Tenerife, el 22 de juliol de 1797, portat a terme per la flota del mateix almirall. Puerto Rico és defensà eficaçment dels atacs britànics des del 17 d'abril fins l'1 de maig de 1797. L'illa de la Trinitat fou atacada i conquerida per l'almirall Harvey el 16 de febrer de 1797. Un fet que tenim que tenir present, pels esdeveniments futurs, fou la revolució produïda a la ciutat de Roma, amb l'ajut de les tropes franceses del general Berthier⁶, l'ocupació del Vaticà obligà al Papa Pius VI a refugiar-se a Siena, sota la protecció de l'ambaixador espanyol. Carles IV ofereix al Papa l'illa de Mallorca, mentre durí el seu exili. L'oposició del Directori francès a que acompanyes al Papa el Col·legi Cardenalici, feu retirar la proposta del rei espanyol⁷. L'actitud del rei, considerada feble per l'església espanyola, empitjorà encara més les seves relacions amb la corona.

Després de la victòria de la flota britànica sobre la francesa d'Abuquir⁸ el 1 d'agost de 1798, la Gran Bretanya queda mestressa de la Mediterrània i envia una potent flota contra l'illa de Menorca, el general Stuard al front de 7.000 homes desembarca a Maó i, després de la rendició de la guarnició

³ Barras, La Revellière-Lépeaux, Letourneur, Carnot i Reubell

⁴ Pacte iniciat entre les dinasties Borboniques d'Espanya i de França.

⁵ La guerra entre França i la Gran Bretanya s'inicià el

⁶ Per més informació, veure les campanyes d'Itàlia

⁷ El Papa Pius VI, és retirà a Valence (Delfinat) on morí el 29 d'agost de 1799

⁸ o del Nil, en l'expedició de Napoleó a Egipte.

espanyola, s'apodera de tota l'illa.

El Directori francès considera responsable al ministre Godoy, que Portugal continues donant refugi a la flota britànica i que la flota espanyola és quedés tancada a Cadis, en lloc d'entrar en combat contra els navilis britànics. La situació de desconfiança, força a Carles IV a destituir-lo. Aquesta retirada del Príncep de la Pau, fou més aparent que real, oficialment fou per voluntat pròpia i mantenia tots els honors i sous.

Mentrestant a Europa s'havia format la Segona Coalició⁹ contra França. Rússia, membre d'aquesta coalició, declarà la guerra a Espanya el dia 15 de juliol de 1799, perquè el zar Pablo I volia el títol de Gran Mestre de Malta, que també reclamava Carles IV. Napoleó Bonaparte és nomenat Primer Consol, després del cop d'estat del 18 de brumari (10 de novembre de 1799). Derrotada finalment la Coalició a Marengo (Itàlia) el dia 14 de juny de 1800, deixa a Napoleó com a àrbitre de tot Europa i torna a fixar-se en el cas de Portugal.

Bonaparte s'atrau la voluntat de Carles IV amb esplèndids regals i aconsegueix fer retornar a Godoy al poder. Després de llargues converses, és signa el segon tractat de Sant Ildefonso el dia 1 d'octubre de 1800. En ell s'estipulava que Espanya retornaria a França la Lluïssiana a canvi de la Toscana, que seria per l'Infant duc de Parma, amb el títol de rei d'Etrúria. Una altra estipulació, era que un exèrcit espanyol pressionaria al Regent de Portugal, perquè trenques la seva aliança amb la Gran Bretanya i s'unís a la franc-espanyola.

Un altre desastre naval patí la flota espanyola el 5 de juliol de 1801 en el combat d'Algecires. L'agilitat britànica feu que les naus espanyoles lluitessin entre elles, degut a la foscor de la nit. Aquest fet i el nomenament de Godoy com a generalíssim dels exèrcits espanyols, produí un fort descontent entre la població.

Mentrestant el govern espanyol presenta un ultimàtum¹⁰ al portuguès perquè en un termini de 15 dies trenqui amb la Gran Bretanya, tanqui tots els seus ports als navilis britànics i els obri als espanyols i als francesos així com donar varies províncies frontereres al Regne d'Espanya en penyora i una forta indemnització pels perjudicis produïts.

Portugal no accepta l'ultimàtum, per això a mitjans de maig un exèrcit espanyol de 40.000 homes, entra en acció, ajudats per 20.000 soldats francesos sota les ordres del general Leclerc¹¹. Godoy, com a generalíssim, agafa el comandament de les tropes aliades el dia 14 de maig. S'afronten a un desorganitzat exèrcit portuguès, compost de 26.000 soldats d'infanteria, 4.000 de cavalleria i 20 canons, comandats pel mariscal general, duc de Lafões, de més de vuitanta anys d'edat. Els britànics enviaren com a únic reforç, als tres regiments formats per immigrants¹² francesos i lleial a la monarquia francesa.

L'èxit és decanta ràpidament al costat de les forces hispano-franceses i, s'apoderen d'Olivença el 20 de maig i de Yelves. Godoy s'atribueix tots els honors i envia a la reina Maria Lluïsa, dos rams de taronges, agafades als jardins de Yelves. Per aquest motiu, la primera guerra contra Portugal és coneix popularment com a "*Guerra de las naranjas*". Després de breus combats els aliats s'apoderen

---

⁹ Formada per la Gran Bretanya, Àustria, part de l'imperi germànic, Portugal, Turquia, Rússia i Nàpols.

¹⁰ Segons el conveni signat amb França, a Madrid el 29 de gener de 1801.

¹¹ Cunyat de Napoleó

¹² El regiment de Castries, el regiment de Mortemart i el regiment de Loyal-Émigrant

de Jurumenha el dia 21 de maig, de Sant Vicente el 23, de Barbacena el 24, de Santa Olalla el 25, i d'Assumar i Alegrete el 1 de juny. A les tres setmanes de lluita, el regent portuguès demana la pau a Espanya, que és signa a Badajoz el juny de 1801. Portugal accepta una bona part de les exigències i la frontera és retirada fins el riu Guadiana, quedant Olivenza definitivament en poder de la corona espanyola. La pau fou signada a esquenes de Napoleó i, el Primer Consol és negava a ratificar la pau. Després de rebre una forta indemnització¹³, acceptà.

Un canvi en el govern britànic, Guillem Pitt és substituït per Addington, propicia l'inici de converses de pau entre França i la Gran Bretanya. El tractat d'Amiens del 23 de març de 1802, posar fi a la primera guerra contra la Gran Bretanya. El Regne d'Espanya perdé definitivament l'illa Trinitat, però recuperà Menorca i confirmà la possessió d'Olivenza.

Mentre durà la guerra dos fets significatius, pels esdeveniments futurs, passen en el Regne d'Espanya. La greu malaltia de Carles IV, patida del 8 al 12 de setembre de 1801, en què sembla que la Reina Maria Lluïsa i Godoy planifiquen nomenar-se regents, a despit del Príncep d'Astúries, Ferran. El segon fet era que Napoleó, com a Primer Consol, volia fixar el seu poder personal i pretenia unir-se en matrimoni, previ divorci de Josefina Beauharnais, amb una princesa de la casa de Borbon, la infanta Maria Isabel, filla de Carles IV o la princesa napolitana Maria Antònia. Godoy convenç als reis espanyols que unes altres unions son més beneficioses pels interessos del regne. És una petita venjança de Godoy pel despit sofert pel Primer Consol, en no reconèixer el seu èxit en la "*guerra de las naranjas*". Les unions quedaren solucionades amb el casament del Príncep d'Astúries amb Maria Antònia i la infanta Maria Isabel amb el Príncep reial de Nàpols, Francesc. Les pretensions de Napoleó d'entroncar-se amb la dinastia Borbon quedaren avortades.

Segona guerra contra Anglaterra

Les rivalitats entre la Gran Bretanya i França eren massa profundes, la supremacia britànica en el mar eren insuportable pel Primer Consol i el cada vegada més poder de França sobre l'Europa continental inquietava massa al govern angles.

Una de les clàusules del Tractat d'Amiens, deia que la Gran Bretanya tornaria a l'Ordre de Sant Joan de Jerusalem, l'illa de Malta, ocupada durant la guerra, però el govern angles ajornava la devolució. Aquest veia amb preocupació, la política d'absorció francesa a Itàlia i a Holanda. El fet que justifica de nou la guerra, fou el suport incondicional que el govern angles donava als immigrants francesos. La guerra contra la Gran Bretanya, la reprèn França el 12 de maig de 1803.

El 18 de maig de 1804, Napoleó és corona emperador dels francesos.

El Regne d'Espanya és manté neutral fins que el 12 de desembre de 1804, declara la guerra a la Gran Bretanya, degut a l'atac britànic a quatre fragates espanyoles que tornaven d'Amèrica amb un valuós carregament¹⁴. Iniciades converses amb el govern francès, el 4 de gener de 1805 signa un nou tractat d'ajuda naval i militar en el projecte d'invasió d'Anglaterra per part de França.

La col·laboració del Regne d'Espanya en la projectada campanya d'invasió a les illes britàniques tenia

---

¹³ 25 milions de francs i els brillants de la Princesa del Brasil, entre d'altres.

¹⁴ La flota de sir Graham Moor, s'apodera de tres en el cap de Santa Maria el 5 d'octubre.

que ser de 25.000 soldats i 25 navilis de guerra. La flota de guerra hispano-francesa, sota el comandament de l'almirall francès Villeneuve, fou atacada i derrotada per la britànica de Nelson el dia 21 d'octubre de 1805 en el cap de Trafalgar.

Les pèrdues espanyoles foren considerables, tres vaixells foren ensorrats, tres més foren apressats, quatre s'encallaren a les costes i cinc arribaren al port de Cadis, molt malmesos. El Regne d'Espanya deixava de ser una potencia naval, i el comerç amb les colònies americanes resta interromput, amb un gran perjudici en la economia, sobre tot a Catalunya i al País Basc; agreujant encara més la situació de fallida del regim borbònic.

Napoleó sense marina de guerra, suspèn la seva campanya d'invasió contra Anglaterra. Però el gran exèrcit preparat a Boulogne, l'hi serviren per vèncer a la Tercera Coalició¹⁵ en la marxa sobre Ulm el 20 d'octubre de 1805 i la victòria d'Austerlitz el 2 de desembre de 1805.

En el regna d'Espanya. la mort el dia 21 de maig de 1806, de tisis, de la dona del Príncep d'Astúries, Mª Antonia de Nàpols, obre un nou període d'intrigues i lluites en la cort de Carles IV, entre els partidaris de Ferran i els de Godoy. Aquest últim proposava que el príncep és cases en segones núpcies amb la filla de l'Infant Cardenal Lluís, és a dir, amb la germana de la seva pròpia dona¹⁶. La proposta fou rebutjada pel propi Ferran, pels seus consellers i, sobre tot pel seu mentor, mestre i secretari, el canònic Escóiquiz. Aquesta maniobra de Godoy, fou contrarestada amb la sol·licitud, a Napoleó, de la mà d'una de les seves nebodes. Aquesta gestió fou feta per l'ambaixador francès a Madrid, per aquell temps Francesc Beauharnais, cunyat de l'emperadriu Josefina.

Una conseqüència de l'afer del seu casament, fou que el Príncep d'Astúries és decantes definitivament contra el primer ministres Godoy, amb gran satisfacció per part de Escóiquiz i de la resta dels seus partidaris.

Mentrestant, a Fontainebleau el 27 d'octubre és signava el tractat per la invasió de Portugal. Bonaparte havia guanyat al Regne d'Espanya pel Bloqueig Continental contra la Gran Bretanya (decret de Berlín, novembre de 1807). Per aquest conveni un exèrcit hispano-francès tenia que conquerir Portugal i aquest país seria dividit en tres estats: el del nord, el Regne de Lusitania, seria pels reis de Etruria¹⁷, que cedirien a Napoleó les possessions d'Itàlia. El del centre, entre el Duero i el Tajo, quedaria sota l'administració hispano-francesa i serviria per indemnitzar a Espanya o a una altra nació, en fini la guerra. I el del sud, les províncies de Alemtejo i de les Algarbes, seria pel Príncep de la Pau, Manuel de Godoy i els seus descendents. Els tres estats, però restarien nominalment sota la sobirania d'Espanya.

Aquesta victòria de la política de Godoy sobre els seus enemics i l'èxit en la cort francesa, porta conseqüències en la cort espanyola, que és troba residint a l'Escorial. Els plans conspiratius dels "fernandinos" s'acceleren, però Godoy s'anticipa i fa, amb l'ajut de la reina Maria Lluïsa, que el propi Carles IV, entri, el dia 28 d'octubre, en les dependències del seu fill, el Príncep d'Astúries, on

---

¹⁵ Formada per Àustria, Rússia i la Gran Bretanya.

¹⁶ Maria Teresa de Borbon, comtessa de Chinchon, cosina germana de Carles IV.

¹⁷ Regne creat per Napoleó a la Toscana italiana, que segons el 2n. tractat de San Indelfonso, de l' 1 d'octubre de 1800, fou donat a Lluís de Parma, gendre de Carles IV, a canvi de tornar a França la Lousiana.

descobreix correspondència secreta, escrita per la seva pròpia mà, sobre la conspiració per eliminar a Godoy com a primer ministre i, si fos necessari, enderrocar a Carles IV i donar el tron a Ferran. La reacció del rei d'Espanya fou fulminat, arresta al Príncep d'Astúries en les seves dependències i empresona a Escóiquiz amb tots els seus consellers i còmplices. S'obre un procés criminal contra tots ells, que és coneix com "**Proceso del Escorial**".

Durant la investigació és descobreixen, entra altres detalls, el possible assassinat de la reina i de la petició de matrimoni de Ferran amb una neboda de Napoleó. El Príncep signa una petició de perdó, que li fou concedit (novembre de 1807). Carles IV accepta perdonar al seu fill, pressionat per la reina i sobre tot pel propi Godoy, primer per intentar treure al Príncep de l'òrbita dels seus enemics i en segon lloc, en la creença que les tropes franceses que marxen cap a Madrid, ho fan per ajudar a Ferran, com a potencial parent de Napoleó. Acabat el procés el gener de 1808, els col·laboradors còmplices de la conspiració, amb Escóiquiz com a principal, foren desterrats pel monarca espanyol.

En conèixer públicament tot l'afer, el príncep d'Astúries popularment fou conegut amb el renom de "l'afrancesat"

Els resultats polítics del procés de l'Escorial, fou negatiu per a Godoy, els seus enemics sortiren més enfortits i decidits acabar en la seva carrera, sobre tot amb la perspectiva del suport francès que tindria el futur rei d'Espanya en emparentar-se amb l'emperador.

Mentrestant, la maquinaria bèl·lica per dur a terme la invasió de Portugal s'havia posat en marxa. El 18 d'octubre, encara en plenes negociacions del Tractat de Fontainebleau, el Primer Cos d'Observació de la Girona del general Junot, amb tres divisions d'infanteria (Laborde, Loison i Travot), una de cavalleria (Kellermann) i artilleria (38 canons), amb un total de 24.976 homes, passa la frontera per Baiona, camí de Portugal. A mitjans de novembre, a Alcántara, el contingent espanyol del general don Juan Garrafa, amb 14.172 infants, 3.300 genets i 30 canons, s'uneix a la columna francesa. Les forces invasores entren a Lisboa el dia 30 del mateix mes. El dia anterior, la família reial portuguesa ha sortit del país cap al Brasil, a bord de la flota britànica. Simultàniament tropes espanyoles, la divisió del general Taranco amb 6.556 infants i 25 canons, procedents de Galícia ocupen les províncies de Alemtejo, de Entre Duero i de Miño. Resta a Badajoz, com a reserva, el marques del Socorro amb 7.780 infants, 550 genets i 30 canons.

Continuant els moviments militars establerts, el 22 de desembre entra per la frontera el Segon Cos d'Observació de la Girona del general Dupont, amb tres divisions d'infanteria, una de cavalleria i artilleria (24.428 homes)¹⁸ i, s'estableix els seus quaters a Valladolid, a l'espera de continuar cap a Portugal. El 9 de gener de 1808, el Mariscal Moncey amb el Cos d'Observació de les Costes de l'Oceà, amb tres divisions d'infanteria, una de cavalleria i artilleria (29.341 homes), s'instal·la sobre el Cantàbric. El dia 12, passa la frontera Murat, gran duc de Breg amb les seves tropes¹⁹ i, marxa cap a Madrid. El 9 de febrer entra per la Jonquera, el Cos d'Observació dels Pirineus Orientals del general Duhesme, amb dues divisions d'infanteria, una de cavalleria i artilleria (12.424 homes), és dirigeix cap

---

¹⁸ El nombre d'efectius indicat en els diferents cosos d'exèrcit és el total, que s'incorporen progressivament, la data indicada és la entrada dels primers contingents.

¹⁹ Les tropes que entraren al regne d'Espanya amb el gran duc de Breg, foren dos batallons de la Guardia Municipal de París, especialistes conta alderulls.

a Barcelona. La divisió del general D'Armagnac pren posicions a Navarra el 16 de febrer.

A principis de desembre de 1807, havia arribat a la Cort la reina Maria Lluïsa, regent del Regne d'Etrúria, vídua de Lluís I, duc de Parma, obligada a sortir dels seus estats italians abans d'ocupar el futur Regne de Lusitania. Aquest fet, sumat als moviments de tropes franceses i la crida feta per Napoleó, perquè la flota espanyola de Cartagena s'unís a la seva a Toló, feu inquietar als reis espanyols i a Godoy. No així al Príncep d'Astúries i als seus seguidors, que veien en les maniobres de l'emperador, la creació d'una situació conflictiva per eliminar políticament al príncep de la Pau i fer abdicar als seus pares.

Cop d'estat d'Aranjuez

Pel març de 1808, la Cort passava l'hivern a Aranjuez i, Godoy cada dia més temorós de les maniobres dels "*fernandinos*" i convençut que les tropes franceses que marxen sobre Madrid son per proclamar al Príncep d'Astúries com a Ferran VII, sumat al nomenament de Murat com a Lloctinent de l'emperador a Espanya el dia 20 de febrer, el fa convèncer als reis, Carles IV i Maria Lluïsa de retirar-se cap a Andalusia, on un fort exèrcit espanyol és trobava estacionat i, si les coses és complicaven, el camí cap Amèrica estava obert des de Sevilla.

Decidit el dia 13 de març, Carles IV ha seguir el pla del seu primer ministre, prepara secretament la marxa. Informat Ferran reservadament per Godoy, del projecte dels reis, hi posa objeccions i adopta una posició ambigua, té una gran confiança de què Bonaparte envia a Murat per donar-l'hi suport contra Godoy.

Les precaucions preses per mantenir en secret el pla fracassen, la notícia arriba a oïdes dels nobles "*fernandinos*" que ràpidament la difonen per Aranjuez i per Madrid, però justificant la maniobra, no com a salvaguarda dels reis, sinó perquè una vegada a Sevilla, els reis repudiïn a Ferran com a Príncep d'Astúries i nomenin a Godoy com hereu de la corona espanyola.

Els "*fernandinos*" preparen una conjura per treure's de sobre al primer ministre i per això organitzen un aldarull pseudo-popular, perquè actuï en el moment oportú. Varis nobles, disfressats, capitanejats pel comte de Montijo, que pren el nom de "**Tío Pedro**" contractaren veïns desocupats de les rodalies. Ha servidors del propi palau reial i a nombrosos soldats de la guàrdia de Carles IV, els convenceren d'entrar en la conjura, difonent la seva versió de l'anada dels reis cap a Andalusia.

En la nit del 17 de març i, després de la sortida de doña Josefa Tudó²⁰ del palau del Príncep de la Pau, una multitud enfurismada assalta la residència del primer ministre, fan destrosses i llencen per la finestra mobles i tapissos, amb els quals fan fogueres. Espantat, Godoy s'amaga a les golfes del palau. Carles IV, pressionat pels seus consellers i en vistes del caire revolucionari que agafaven els aldarulls, signa un decret en què destitueix a Godoy dels seus càrrecs de Generalíssim i d'Almirall i l'hi concedia "*su retiro donde más le acomodase*" Els conjurats no quedaren satisfets, amenacen al rei amb nous aldarulls si no cau a les seves mans el odiat príncep.

El dia 19 de març, Godoy empenyut per la gana i la set, s'atreveix a sortir del seu amagatall, en arribar al carrer és reconegut pels soldats col·locats de guàrdia, fou detingut i portat al quarter de la Guàrdia

---

²⁰ *Amant de Godoy, els conjurats la fan servir com ha senyal.*

de Corps²¹, pel camí fou reconegut per la gent i fou atacat amb pals i piques, resultà ferit. La intervenció del Príncep d'Astúries, el salva d'una possible mort en mans del poble. "**¡ Yo te perdono la vida**" l'hi digué a Godoy, que contestà "**¿Sois ya rei?**"; "**Todavía no** -replicà Ferran- **però pronto la seré**"

Detingut Godoy, els "fernandinos" creuen que ha arribat el moment de dur a terme la resta del seu pla, convençuts del suport de Napoleó. És tornen a produir aldarulls al carrer i les pressions sobre Carles IV és fan insuportables, sobre tot sobre la reina Maria Lluïsa, que més que salvar la seva corona, estava més interessada en salvar la vida de Godoy. Aquella mateixa nit, el rei convoca a la seva cambra als seus ministres i al seu fill, el Príncep d'Astúries. En presència de tots, signa un decret en el que abdica a favor de Ferran en el que deia, que per causes de la seva salut "**no podía suportar por mayor tiempo el grave peso del gobierno**" i "**era preciso para reparar su salud ir a gozar en un clima más templado de la tranquilidad de la vida privada**".

Simultàniament a Madrid, també s'han produït aldarulls insurrectes, promoguts pels "fernandinos", que han assaltat palaus i residències de ministres i familiars de Godoy. Aquestes accions s'aturen, tant a Aranjuez com a Madrid, quan és coneix la notícia de la caiguda del Príncep de la Pau i de l'abdicació del rei.

Les tropes franceses, estacionades a les rodalies de Madrid, han estat expectants a l'espera d'ordres de les autoritats espanyoles per reprimir els aldarulls i, en no rebre'n, no han intervingut. Les forces espanyoles, de la guarnició de Madrid, s'han limitat a protegir el palau reial i les reals fabriques.

La primera mesura que pren el Príncep d'Astúries, ja com a Ferran VII, és fer tornar de l'exili al duc de l'Infantado i al clergue Escóiquiz, que foren reclamats a la cort. Alguns intel·lectuals, com Jovellanos, perseguits i empresonats, foren alliberats.

Godoy fou empresonat en el castell de Villaviciosa i tots els seus béns foren confiscats.

El dia 23 de març de 1808, entra a Madrid Murat amb les seves tropes, enmig de les aclamacions de la multitud. L'endemà, dia 24, Ferran VII fa la seva entrada triomfal, també, a Madrid.²²

El suport indirecte dels francesos, deixen en mans de Napoleó el reconeixement de Ferran VII com a rei d'Espanya i de les Índies. El dia 27 de març l'emperador rep la notícia, a París, de l'abdicació de Carles IV en el seu fill Ferran.

El mateix dia, en una taverna de Madrid, és produeix una gran baralla entre soldats francesos i civils espanyols, sufocat amb gran treball per forces espanyoles i franceses.

El malestar és comença a estendre pel poble madrileny en conèixer-se la notícia de la devolució als francesos, de l'espasa de Francesc I de França, que és conservava a la Real Armeria, des que l'emperador Carles la guanyà a Pavía el 1525.

Murat, seguin ordres de Napoleó, ha portat Carles IV i a la seva dona Maria Lluïsa a L'Escorial, mentes demanaven que salves la vida de Godoy. Murat no reconeix a Ferran VII com a rei d'Espanya i demana a l'emperador que el nomeni governador del regne.

Degut als esdeveniments polítics, a primers d'abril, dues comissions espanyoles surten simultàniament cap a París. Una de Carles IV, en què demana a Napoleó l'hi siguin retornats els seus

²¹ La seva carrera començà com a segon tinent d'aquest regiment de la casa reial.

²² Segons comanteristes de l'època, és sorprenent el fervor popular expressat en l'entrada de Murat i de Ferran VII a Madrid,

drets a la corona, donat que l'abdicació fou com a resultat de la violència. L'altre, enviada per Ferran VII en què demana a l'emperador ser reconegut com a legítim rei.

Els fets de Baiona

Napoleó comunica, per mitja del general Savary, que podrien trobar-se a Baiona i el dia 10 d'abril de 1808, Ferran VII surt de Madrid cap a Baiona, per Burgos i Vitoria, acompanyat pel propi Savary i tot el seu consell privat, inclosos el duc de l'Infantado, el ministre Ceballos i el clergue Escóiquiz.

En absència de Ferran VII, el regne quedà en mans de la Junta Suprema, presidida pel seu oncle, l'infant Don Antonio.

Quan arribà a Vitòria, Ferran VII rep notícia de les maniobres de Murat i del seu pare, el deposat Carles IV i, sense fer cas de les advertències dels seus consellers, surt ràpidament cap a Baiona. Passa la frontera la matinada del dia 20 d'abril i, arribats a Baiona, s'allotgen en el castell de Marrac.

Després de dinar amb l'emperador s'inicien les converses, en començar Ferran VII i els seus consellers estan convençuts que Napoleó reconeixerà al nou rei d'Espanya, però a la nit, en fini la primera sessió, la cosa no estava tant clara.

Ferran VII posa sobre la taula de negociacions, per mitja del seu conseller Escóiquiz, la cessió al emperador de tots els territoris compresos entre el riu Ebre i els Pirineus a canvi de ser reconegut com a rei i obtindrà en matrimoni a una neboda de Napoleó. La proposta fou rebutjada.

Aquell mateix dia, Murat aconsegueix la custòdia de Godoy i el dia següent, 21 d'abril i amb l'escolta pertinent, surten cap a Baiona, Carles IV i Maria Lluïsa amb Godoy, la seva filla Carlota i Pepita Tudó.

Les reunions és mantingueren tenses duran dies, els fets d'Aranjuez és començaven a qualificar de cop d'estat i, en una d'aquestes, Napoleó oferí a Ferran, que a canvi de la renúncia al tron d'Espanya, cosa que permetria tornar a la legalitat, rebria el regne d'Etrúria i així podria mantenir la dignitat reial.

El dia 30 d'abril arriben a Baiona la comitiva de Carles IV i, Napoleó ofereix a Carles IV la restitució del tron declarant no vàlida l'abdicació, per ser obtinguda per la violència. Carles IV al tenir el suport de l'emperador, accedeix a recuperar la corona.

L'u de maig, Napoleó és reuneix amb els consellers de Ferran i comunica les intencions de Carles IV de recuperar el tron i deixa molt clar el seu suport a la restitució de la legalitat. Insinua que una falta d'acord, podria significar un canvi dinàstic per a Espanya. Una vegada sols, els consellers entraren en un gran debat, dues postures quedaren reflectides ràpidament; Escóiquiz diu que reconèixer a Carles IV era l'única manera d'evitar una guerra civil a Espanya, mantenir la dinastia Borbon i la no intervenció de les tropes napoleòniques. D'una manera diferent és manifesta el ministre Ceballos; que degut a la tensa situació creada a Madrid amb el perill de nous aldarulls, la renúncia de Ferran i una nova proclamació de Carles, podria encendre els ànims i produir una revolta popular molt violenta. Finalment el Consell pren la decisió d'acceptar les condicions de Napoleó i tornar a la situació anterior al motí d'Aranjuez. Ferran és nega a renunciar al tron d'Espanya, a pesar de les pressions dels seus propis consellers, però el dia 2, rebutja per escrit a la corona amb els següents termes:

“ Señor. Mi venerado padre y señor: Para dar a V.M. una prueba de mi amor, de mi obediencia y de mi sumisión, y para acceder a la que V.M. me ha manifestado reiteradas

veces, renuncio mi corona en favor de V.M., deseando que V.M. pueda gozarla por muchos años. Recomiendo a V.M. las personas que me han servido desde el 19 de marzo. Confío en la seguridad que V.M. me ha dado sobre este particular. Dios guarde a V.M. felices y dilatados años. Bayona, 2 de mayo de 1808.²³

Cosa que fan contestar a Carles IV amb una carta, datada en el mateix dia, amb aquest paràgraf, molt significatiu:

" *Vuestra conducta conmigo, vuestras cartas interceptadas, han puesto una barrera de bronce entre vos y el trono de España, y no es de nuestro interés ni de la patria el que pretendáis reinar. Guardaos de encender un fuego que causaría inevitablemente vuestra ruina completa y la desgracia de España. Yo soy rey por el derecho de mis padres, mi abdicación es el resultado de la fuerza y de la violencia; no tengo, pues, nada que recibir de vos*"

Al mateix temps, Ferran envia la revocació de poders a la Junta de Govern:

" *Señor. A.L.R.P. de V.M.. Su más humilde hijo. Fernando. En virtud de esta renuncia a la corona que he hecho en favor de mi amado padre, revoco los poderes que había otorgado a la Junta de gobierno antes de mi salida de Madrid, para el despacho de los negocios graves y urgentes que pudiese ocurrir durante mi ausencia. La Junta obedecerá las órdenes y mandatos que nuestro muy amado padre y soberano, y las hará ejecutar en los reinos. Debo, antes de concluir, dar las gracias a los individuos de la Junta, a las autoridades constituidas y a toda la nacion por los servicios que me han prestado y recomendarles se reúnan de todo corazón a mi amado padre el rei don Carlos y al emperador Napoleón, cuyo poder y amistad pueden más que otra cosa alguna conservar el primer bien de las Españas, a saber: su independencia y la integridad de su territorio. Recomiendo asimismo que no os dejéis seducir por las asechanzas de nuestros eternos enemigos, de vivir unidos entre vosotros y con nuestros aliados, y de evitar la efusión de sangre y las desgracias que sin esto serían el resultado de las circunstancias actuales, si os dejaseis arrastrar por el espíritu de alucinamiento y desunión. Tendráse entendido en la Junta, para los efectos convenientes, y se comunicará quien corresponda. Bayona, a 6 de mayo de 1808. Fernando*"

El dia 4 de maig arriben a Baiona les notícies dels fets ocorreguts a Madrid els dies 1 i 2. Napoleó reuneix a Carles IV i a Ferran per recriminar la seva actitud i fer-los veure que la lluita pel poder ha portat greus conseqüències. Els comunica que s'ha tingut que fer servir a la tropa, tant espanyola com

---

²³ Algunes versions la daten el dia 6 de maig.

francesa, per aturar la violència.²⁴

Inesperadament, el 5 de maig Carles IV cedeix a Napoleó de tots els seus drets a la corona.

És interessant conèixer el text del document de cessió, que diu:

"S.M. el rey Carlos, que no ha tenido en toda su vida otra mira que la felicidad de sus vasallos, constante en la idea de que todos los actos de un soberano deben únicamente dirigirse á este fin; no pudiendo las circunstancias actuales ser sino un manantial de diversiones tanto más funestas, cuanto las desavenencias han dividido su propia familia, ha resuelto ceder, como cede por el presente, todos sus derechos de la España y de las Indias, á S.M. el emperador Napoleón como el único que, en el estado á que han llegado las cosas, puede restablecer el orde; entendiéndose que dicha cesión ha de tener efecto para hacer gozar á sus vasallos de las condiciones siguientes:

1º La integridad del reino seá mantenida: el príncipe que el Emperador juzgue deber colocar en el trono de España será independiente, y los límites de la España no sufrirán alteración alguna.

2º La religion católica, apostólica romana, será la única de España. No se tolerará en su territorio religion alguna reformada, y mucho menos infiel, según el uso establecido actualmente"²⁵

Carles IV no abdica a favor de Napoleó, cedeix els drets de la corona. És un acte de negoci entre dues parts. Carles IV ven i Napoleó compra el regna d'Espanya i de les Indies a canvi d'unes rendes i d'un lloc i d'un estatus per ell, la seva família i la de Godoy.

Napoleó ofereix al seu germà Lluís, rei de Holanda, la corona espanyola, que aquest rebutja.

Davant la negativa de Lluís, l'oferta la fa al seu altre germà Josep, rei de Nàpols; aquest, si que accepta.

Molts membres de la Junta i del Consell, entre ells el duc de l'Infantado i Escóiquiz accepten el canvi dinàstic i reconeixen a Josep I Bonaparte com a rei d'Espanya. El propi Ferran, una altra vegada príncep d'Asturias, abans de marxar al seu exili de Valençay, desitja molta sort i acata al nou monarca d'Espanya i les Indies.

Però els fets de Baiona no acabaren aquí. En el moment que Napoleó anuncià que la nova dinastia governarà amb una constitució, amb un codi civil, ..es ha dir seguint el model de la pròpia França. El desengany dels "fernadinos", fou tant gran, que... LA INSURRECCIÓ ESTAVA SERVIDA.

Aquí acabarem aquesta recopilació dels fets històrics, com a recordatori, que portaren a la insurrecció, guerra i revolució al regne d'Espanya, i com no, a la seva província de Catalunya. Tal com hem anunciat en la nota prèvia, en un o varis articles, en preparació, donarem més informació, detalls i anàlisis del que passà després.

Gustau Adzerias i Causi

²⁴ D'aquesta reunió, existeixen varies versions

²⁵ "El rey intruso" de Carlos Cambrono. M.Bibliof. 1909

